

# VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

## Fakulta informačních technologií



### Matematická analýza 2016/2017

Domácí úkol č. 1, varianta 1

Iva Kavánková *xkavan05*,  
Erik Kelemen *xkelem01*,  
Martin Kobelka *xkobel02*,  
Josef Kolář *xkolar71*,  
Matej Kolesár *xkoles07*,  
Son Hai Nguyen *xnguye16*

6. března 2017

## 1. úkol

### Zadání

Rozložte na parciální zlomky tuto racionální lomenou funkci.

$$f(x) = \frac{3x^3 + x^2 - 4x + 16}{x^5 + 5x^4 + 9x^3 + 13x^2 + 14x + 6}$$

### Rozbor příkladu

Máme za úkol najít rozklad na parciální zlomky. Polynom ve **jmenovateli má vyšší stupeň**, než polynom v čitateli. Není třeba provádět dělení a můžeme rovnou přistoupit k rozkladu.

Pro rozklad polynomu ve jmenovateli použijeme Hornerovo schéma a následně si napíšeme rovnici vyjadřující rozklad na jednotlivé parciální zlomky v obecném tvaru. Dle rovnice si poté sestavíme soustavu rovnic pro výpočet jednotlivých koeficientů. Řešením rovnice budou koeficienty z množiny  $\mathbb{Q}$ , čímž získáme rozklad funkce na parciální zlomky.

### Řešení

Rozklad čitatele za pomoci Hornerova algoritmu na součin závorek.

	1	5	9	13	14	6	
-1	1	4	5	8	6	0	OK
-1	1	3	2	6	0		OK
-3	1	0	2	0			OK

Tabulka 1: Rozklad čitatele

Rozklad jmenovatele na součin v oboru reálných čísel je

$$x^5 + 5x^4 + 9x^3 + 13x^2 + 14x + 6 = (x + 1)^2(x + 3)(x^2 + 2)$$

Výraz  $x^2 + 2$  nelze dále v oboru reálných čísel rozložit. Dostáváme funkci:

$$f(x) = \frac{3x^3 + x^2 - 4x + 16}{(x + 1)^2(x + 3)(x^2 + 2)}$$

Funkci můžeme nyní rozložit na parciální zlomky. Rozklad vypadá tedy následovně:

$$f(x) = \frac{3x^3 + x^2 - 4x + 16}{(x + 1)^2(x + 3)(x^2 + 2)} = \frac{A}{x + 1} + \frac{B}{(x + 1)^2} + \frac{C}{x + 3} + \frac{Dx + E}{x^2 + 2}$$

Rovnici upravíme:

$$\begin{aligned} 3x^3 + x^2 - 4x + 16 &= A(x^4 + 4x^3 + 5x^2 + 8x + 6) + \\ &+ B(x^3 + 3x^2 + 2x + 6) + \\ &+ C(x^4 + 2x^3 + 3x^2 + 4x + 2) + \\ &+ (Dx + E) \cdot (x^3 + 5x^2 + 7x + 3) \end{aligned}$$

a po roznásobení dostáváme:

$$\begin{aligned}
3x^3 + x^2 - 4x + 16 &= A(x^4 + 4x^3 + 5x^2 + 8x + 6) + \\
&+ B(x^3 + 3x^2 + 2x + 6) + \\
&+ C(x^4 + 2x^3 + 3x^2 + 4x + 2) + \\
&+ D(x^4 + 5x^3 + 7x^2 + 3x) + \\
&+ E(x^3 + 5x^2 + 7x + 3)
\end{aligned}$$

Vytkneme mocniny:

$$\begin{aligned}
3x^3 + x^2 - 4x + 16 &= x^4(A + C + D) + \\
&+ x^3(4A + B + 2C + 5D + E) + \\
&+ x^2(5A + 3B + 3C + 7D + 5E) + \\
&+ x^1(8A + 2B + 4C + 3D + 7E) + \\
&+ x^0(6A + 6B + 2C + 3E)
\end{aligned}$$

a dle této rovnice sestavíme soustavu rovnic pro výpočet koeficientů  $A, B, C, D$  a  $E$ :

$$\begin{aligned}
0 &= A + C + D \\
3 &= 4A + B + 2C + 5D + E \\
1 &= 5A + 3B + 3C + 7D + 5E \\
-4 &= 8A + 2B + 4C + 3D + 7E \\
16 &= 6A + 6B + 2C + 3E
\end{aligned}$$

Vyřešením soustavy rovnic dostáváme  $A = 1, B = 3, C = -1, D = 0, E = -2$ .  
Výsledkem rozkladu je:

$$f(x) = \frac{1}{x+1} + \frac{3}{(x+1)^2} - \frac{1}{x+3} - \frac{2}{x^2+2}$$

## 2. úkol

### Zadání

Najděte asymptoty grafu funkce

$$f(x) = x^2 \left( \frac{\pi}{4} - \arctg \left( \frac{x^2}{x^2 - 1} \right) \right)$$

### Rozbor příkladu

Máme najít asymptoty grafu funkce. To znamená najít vodorovné asymptoty, šikmé asymptoty i vodorovné asymptoty.

Svislou asymptotou rozumíme přímkou ve tvaru  $x = a$ , jestliže

$$\lim_{x \rightarrow a^-} f(x) = \pm\infty \vee \lim_{x \rightarrow a^+} f(x) = \pm\infty$$

Vodorovnou asymptotou rozumíme přímkou ve tvaru  $y = a$ , jestliže

$$\lim_{x \rightarrow +\infty} f(x) = c \vee \lim_{x \rightarrow -\infty} f(x) = c$$

Šikmou asymptotou rozumíme přímku, ve tvaru  $y = ax + b; a \neq 0$ . Ta existuje v případě, že

$$\lim_{x \rightarrow \pm\infty} f(x) = c; c \neq 0$$

Tyto limity je třeba najít a ověřit.

## Řešení

### Svislé asymptoty

Limita ze součinu dvou závorek je rovna  $\pm\infty$ , pokud jedna z těchto závorek je rovna  $\pm\infty$ . Výraz  $x^2$  je primitivní funkcí, která má nevlastní limitu pouze v  $\pm\infty$ . Výraz  $\frac{\pi}{4} - \operatorname{arctg}\left(\frac{x^2}{x^2-1}\right)$  má obor hodnot  $(-\frac{\pi}{2}; +\frac{3\pi}{4})$ . Funkce tedy nemá svislou asymptotu.

### Vodorovné asymptoty

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} \underbrace{x^2}_{\rightarrow +\infty} \underbrace{\left(\frac{\pi}{4} - \operatorname{arctg}\left(\frac{x^2}{x^2-1}\right)\right)}_{\rightarrow \pi/4} = \infty \cdot 0$$

$$\lim_{x \rightarrow +\infty} \underbrace{x^2}_{\rightarrow +\infty} \underbrace{\left(\frac{\pi}{4} - \operatorname{arctg}\left(\frac{x^2}{x^2-1}\right)\right)}_{\rightarrow \pi/4} = \infty \cdot 0$$

Zjistíme, zda funkce je sudá.

$$x^2 \left( \frac{\pi}{4} - \operatorname{arctg}\left(\frac{x^2}{x^2-1}\right) \right) = (-x)^2 \left( \frac{\pi}{4} - \operatorname{arctg}\left(\frac{(-x)^2}{(-x)^2-1}\right) \right)$$

Což platí. Funkce má tedy nanejvýše jednu vodorovnou asymptotu. Pro výpočet limity použijeme L'Hospitalovo pravidlo.

$$\begin{aligned} \lim_{x \rightarrow \pm\infty} x^2 \left( \frac{\pi}{4} - \operatorname{arctg}\left(\frac{x^2}{x^2-1}\right) \right) &= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{\pi}{4} - \operatorname{arctg}\left(\frac{x^2}{x^2-1}\right)}{x^{-2}} = \\ &= \lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{\frac{1}{1 + \left(\frac{x^2}{x^2-1}\right)^2} \cdot \frac{2x(x^2-1) - 2x \cdot x^2}{(x^2-1)^2}}{-2x^{-3}} = \lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{1}{1 + \left(\frac{x^2}{x^2-1}\right)^2} \cdot \frac{2x(x^2-1) - 2x \cdot x^2}{(x^2-1)^2} \cdot \left(-\frac{1}{2}\right) \cdot x^3 \\ &= \lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{-x^4 + 2x^2 - 1}{2x^4 - 2x^2 + 1} \cdot \frac{x^4}{x^4 - 2x^2 + 1} = \lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{x^8 \cdot (-1 + \overbrace{\dots}^{\rightarrow 0})}{x^8 \cdot (2 + \underbrace{\dots}_{\rightarrow 0})} = -\frac{1}{2} \end{aligned}$$

Funkce má tedy jedinou vodorovnou asymptotu s rovnicí

$$y = -\frac{1}{2}$$

### Šikmé asymptoty

Jelikož  $\lim_{x \rightarrow \pm\infty} f(x) = c$ , tak potom  $\lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{f(x)}{x} = 0$ . Šikmá asymptota neexistuje.

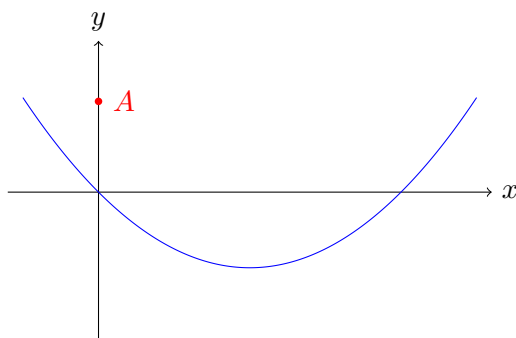
### 3. úkol

#### Zadání

Na grafu funkce  $f(x) = x^2 - x$  najděte bod, který má nejkratší vzdálenost od bodu  $A = [0, 1]$ . Řešte jako úlohu na extrém.

3. úkol

#### Řešení



### 4. úkol

4. Načrtněte graf funkce  $f$ , pro kterou platí:  $D_f = \mathbb{R} - 1$ , pro  $x = 1$  má nespojitost 2.druhu,

$$f(0) = f(-1) = 0, \quad \lim_{x \rightarrow 1^+} f(x) = 2 \quad \lim_{x \rightarrow -\infty} f(x) = 2$$

$$f'(0) = -2, \quad \lim_{x \rightarrow -1^-} f'(x) = -\infty \quad \lim_{x \rightarrow -1^+} f'(x) = \infty \quad \lim_{x \rightarrow 1^+} f'(x) = -2$$

$f''(x) > 0$  pro  $x \in (0, 1)$  a  $x \in (1, \infty)$ ,  $f''(x) < 0$  pro  $x \in (-\infty, -1)$  a  $x \in (-1, 0)$ ,

přímka  $y = 2 - x$  je asymptota pro  $x \rightarrow \infty$ .

Do obrázku nakreslete i asymptoty a tečny resp. polotečny ke grafu funkce v bodech  $x = 0, x = 1$  a  $x = -1$ .

### 5. úkol

#### Zadání

Najděte největší a nejmenší hodnotu funkce  $f(x) = \sqrt[3]{(6x^2 - x^3)}$  na intervalu  $< -2, 9 >$ .

#### Rozbor příkladu

Funkce může nabývat svého maxima a minima v bodech, kdy je derivace rovna nule nebo v bodech, kde není derivace definována. Vypočítáme proto první derivaci funkce a najdeme tyto body. K bodům přidáme krajní body zadaného intervalu.

V těchto bodech zjistíme funkční hodnoty, z čehož zjistíme v kterých bodech má funkce maximum a v kterých bodech má funkce minimum.

#### Výpočet

Určíme definiční obor funkce:  $D(f) = \mathbb{R}$

Funkci máme zadanou s odmocninami. Odmocniny si přepíšeme do tvaru mocnin.

$$f(x) = \sqrt[3]{(6x^2 - x^3)} = (6x^2 - x^3)^{\frac{1}{3}}$$

Najdeme první derivaci funkce a upravíme ji na vhodný tvar tak, abychom snáze našli stacionární body a určili definiční obor  $f'(x)$ .

$$f'(x) = \left( \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{\sqrt[3]{(6x^2 - x^3)}} \right) \cdot (12x - 3x^2) = \frac{3 \cdot (4x - x^2)}{3 \cdot \sqrt[3]{(6x^2 - x^3)}}$$

Jmenovatel zlomku nesmí být roven 0. Z následující rovnice zjistíme body, kde není derivace definována. V těchto bodech může také funkce nabývat svého maxima nebo minima (limita derivace může být  $\pm\infty$ .)

$$6x^2 - x^3 \neq 0$$

$$x^2(6 - x) \neq 0$$

$$x \neq 0 \wedge x \neq 6$$

$$D(f') = R - \{0, 6\}$$

Derivaci položíme rovnu 0. To může nastat pouze v případě, kdy čitatel zlomku je roven 0.

$$x \cdot (4 - x) = 0 \Rightarrow x = 0 \vee x = 4$$

K stacionárním bodům přidáme ještě hraniční hodnoty. Podezřelé hodnoty tedy jsou body  $\in -2, 0, 4, 6, 9$

$$f(0) = 0, f(4) \doteq 3.17, f(6) = 0, f(-2) \doteq 3.17, f(9) \doteq 3.12$$

Maximum na intervalu  $< -2, 9 >$  je v bodech  $x = 4$  a  $x = -2$  jeho hodnota je přibližně 3.17.

Minimum na intervalu  $< -2, 9 >$  je v bode  $x = 0$  a  $x = 6$  jeho hodnota je 0.